

„A TERMÉSZET” előfizetési ára melléklapjával, a „HALÁSZAT”-tal együtt: egy évre 6 korona.
Csupán a „Halászat” egy évre 3 korona.

Állattani, vadászati és halászlati folyóirat.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

osikszentsimonyi és ernyesi

LAKATOS KAROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Állataink a néplegendákban.

III.

Folytatás.

A macska legendája.

A jóságos Istennek tudomására jutott, hogy a pokolban sok az ártatlanul elkárhozott lelkek száma. Elhatározta, hogy azokat kimentí az ördögök hatalma alól s azonnal elő is hívatta Szt.-Pétert, hogy egy hatalmas zsákot vegyen elő és kísérje őt a pokolba, ahonnan majd fölhozzák az ártatlanul szenvedő lelkeket. Péter engedelmességet. Csakhamar előállott a hosszú zsákkal s miután megvizsgálták, hogy nincs-e rajta lyuk, elindultak a pokol felé . . . Már messziről hallatszott a jajveszékélés, a szenvedő lelkek kínos vergődése. Mikor a jóságos Istent meglátták az elkárhozottak, szelíd mosoly derült föl arcukon s megnyugodtak . . . Az Isten az ördögök incselkedésére ártatlanul kárhozatra jutott lelkeket egyenként kiválasztotta; Péter pedig szép rendben berakta a zsákba. Tele lett az színültig; alig tudta bekötni. Különösen szere-száma se volt az asszonyoknak! . . .

Azután szép csöndesen elindultak az ég felé. Rendre vitték a nagy zsákot, mert igen nehéz volt . . . De egyszer csak azon veszi észre magát a jóságos Isten, hogy a zsák nagyon is könnyű; Péter is úgy találta. Körülnézik, megvizsgálják s rájönnek, hogy a fufangos ördög *egérré* változott s lyukakat rág a zsákba, hogy a lelkeket visszacsábíthassa sötét birodalmába. Mentek is azok seregestül; már csak a zsák fenekén szédelt egynehány; azok is mind vén matrónák

voltak. A jóságos Isten haragra lobbant s keztyűjét ledobván, így szólott: — Változz macskává s örök idődig pusztítsd az egeret!

Úgy is történt . . .

Ezért van oly nagy tiszteletben az oláh nép körében a macska, melyet valóban az „Isten keztyűjének” (manuse lui Domnerau) nevez.

(Sz.-Nagyfalvi.)

Még van egy változata e legendának; érdekesnek tartom azt is elmondani:

Noé, az Isten egyenes parancsára, a földön élő minden állatból egy párt fölvet a bárkájába az özönvíz alkalmával. Amikor a legvadabb hullámok hányták vetették a bárkát, azon vette észre magát Noé ősapánk, hogy a víz hatalmas sugárban tolul a hajóba. Kétségbeesve fut a lyukhoz s ijedtében az ujjával dugta be azt, hogy megmentse a saját és a rábizott földi állatok életét . . . Amíg az ujjával kizárta a vizet, észreveszi, hogy ki csinálta a bajt. Az *egér* más helyen ismét lyukat rágcsál a bárka falán. Addig töpreng, hogy mitévő legyen, míg gonosz tervét az egér kivitte. A víz már ott tör be a bárkába . . . Noé gyors elhatározással segít a bajon: ujját állandó dugóul belevágja a lyukba s azonnal fut a másik lyukhoz s azt bedugja második ujjával . . . Az egér tovább infámiskodik; új lyukat rág. Noé levágja a második, majd a harmadik ujját s talán egyetlen ujjá sem marad, ha az Isten meg nem szánja s parancsolatának hű teljesítéséért meg nem menti a további önesonkitástól. Ledobja *keztyűjét* s *macskává* változtatja, hogy pusztítsa az egeret. Azóta bujkál az egér földalatti lyukakban, rej-

tekekben s azóta les éjjel-nappal rá a macska, kegyetlenül felfalván, aki elébe kerül.“

(Füzes.)

Mindkét változatát a Berettyó mentén jegyeztem föl, oláh előadás után. A magyar néplegendákban még eddig nem találtam nyomára.

IV.

A bagoly legendája.

Az Isten, a teremtés után, földre szállott s minden élő lényét szent színe elébe rendelte, hogy kikérdezze őket sorsukról, állapotukról. Ember, állat elmondta életkörülményeit s meglegedetten hálálkodott a Teremtőnek; egyedül a bagoly panaszkodott.

— Jóságos Teremtőm! — szólott a bagoly — amikor minket teremtettél, ekkép szólottál: éljetez és szaporodjatok! . . .

Szaporodunk is, de csakhamar elpusztulunk, mert nincs miből élnünk. Éhezünk, sanyargunk; táplálékunkról nem gondoskodtál.

A bagoly beszédére nagy lett a felzúdulás az állatok körében. A nagy sokaságból apróbb, négy lábú állatok törtettek elő, madarak röpködtek az Isten körül s élesen kiabálta mindenik: hazudik, hazudik! Minket kegyetlenül pusztít; maholnap hírmondónak sem marad belőlünk! . . .

Az Isten szeretettel csitította apró teremtményeit: hagyjátok el, mindjárt elintézem az ügyét! És éjjel élő, minden madártól gyűlölt bujdosóvá tette a hazug bagolyt, aki azóta kerüli a fényt, szeméit bántja a világosság s kegyetlenül üldözi minden szárnyas. Hazug, hazug! — kiáltja utána a kicsi ökörszem is . . .

(Kr.-Horváth.)

Ez teljesen magyar eredetű legenda; nem akadtam magvára a velünk századok óta együtt élő oláh nép körében sehol. Eredeti magyar legendának

Az első próba.

„A TERMÉSZET“ eredeti tárczája.

Írta: *Váli Tibor.*

Reggeli nyolcz óra lehetett, amikor arra a hóval borított hegytetőre értünk, ahol lobogó tűz mellett sütkérezve vártak reánk a hajtók. Akadt itt étel-ital bőven. Szomorú látvány volt a hajtók csoportja: csupa rongyos, piszkos ruhájú alak. Itt néhány megtört öreg ember ősz hajjal, ősz szakállal. Valamennyinek vaczog a foga a hidegtől, könnyekkel telik meg a szeme. Amott több kihívó tekintetű megnőtt kamasz; amolyan fitymálólág méregeti tetőtől talpig az összegyűlt vadásznépet s bizalmatlan oldalpillantásokat vet az újonnan érkezőkre. A kicsinyek is egybeverődtek, csakúgy reszket egész testük a hiányos plundrában. Orrukat megütötte a tőpörtyűs pogácsa és pörkölt szalonna szaga és nincs, aki megkínálja őket. Szegény éhes gyermekek!

Megkezdődött az első hajtás. Ott állottam egy hatalmas tölgy alatt az erdő szélén. Lábaim mélyen belesüppedtek az olvadozó hóba. Dideregtem; úgy hiszem, inkább az izgatottságtól, mintsem a hidegtől. Könnyű fegyverem csövét

tartom az alább közlöttet is, még pedig — amennyiben a Mária-kultusz lép vele előtérbe — a katolicizmus virágkorából eredőnek. Lehet az is, hogy csak bevándorolt a Szilágyságba, mint ahogy vándorol a nóta, mese — szellő szárnyán — faluról-falura, országból-országba, míg bejárja az egész világot. Különb, ahol följegyeztem, az egy nagy magyar község, erős, virágzó református egyházzal; az oláhok (g. kath.) és örmények (róm. kath.) újabban szerveztek itt egyházakat; de amennyiben a magyar református nép ajkairól hallottam a legendát s a másik két felekezet körében nem akadtam nyomára, azért sejtem, hogy a régi katolicizmus hagyománya.

V.

A béka legendája.

Szűz Mária, Krisztus urunk anyja, még a földön járt s búsan bolyongott a mezőn, amidőn egy sánta békával találkozott, aki szörnyen sírt, jajveszékelt. — Mi bajod van — szólott hozzá Mária, — hogy olyan nagyon jajgatsz?

— Jaj, jaj! hogyne sírnék, hogyne jajgatnék, mikor olyan nagy szerencsétlenség ért! Hét gyermekem volt s a legkisebbik, egy ártatlan nyomorék, elveszett. Nem találok sehol; megreped a szívem érette!

— Szegény anya, szánlak; jó szivedért megáldalak. Oh, én is érzem a te bánatodat; látod, nekem csak egy gyermekem volt, az is elveszett! Hiszem, hogy a te keserved azért nem kisebb, amiért neked hét van! Ne félj! nemes anyai szíved soha sem fog elrohadni, ha meghalsz is: tested nem bomlik föl, nem szagosodik meg! Megszáradsz és holtad után is használni fogsz . . .

(Sz.-Kraszna.)

Hogy azután a béka holta után miképp használt? — azt ugyancsak a krasznai nép körében tudtam meg. A megszáradt békát a beteg sertés moslékába áztatják s azzal etetik. A nép hiszi, hogy ez biztos gyógyítószer a sertés betegségében.

az erdő belsejének irányítva, elfogódottan vártam a következőket.

Tompa morajként hangzott a hajtók lármája. Körülöttem mély esend volt mindenfelé. A legesekélyebb mozgásra, neszre is fel-felrezzentem. Messze beléttam a ritka erdőbe; szemeim nyugtalanul keresték az előbukkanó vadat.

A hajtók lármája egyre nőtt, már kivehettem szavaikat is: hajrá-hajrá, nono, nini, ahá-ahá! kiáltoztak s közbe-közbe nagyokat csapkodtak-ütöttek botjaikkal az útjukba esett cserjékre, fatörzsekre.

Egyszerre csak megjelentek a felzaklatott állatok; négy-öt nyúl iramodott egymás nyomában az erdő közepébe. A sűrűség felé tartottak; oda se tekintve a mi sorunknak, rohantak a kész veszedelembé, a sűrű fenyves szélére állított tapasztalt vadászok felé. Valóságos sortűz következett erre, durrogott a sok puska. Rendkívül izgatott lettem.

Hirtelen egy különös jelenség hívta fel figyelmemet. Az egyik nyúl — úgy tetszett — megérezte a veszedelmet, visszafelé vette útját s nekem tartott. Nem rohant, mint előbb, egy fatörzs mögött meg is állott. Talán megsebeztek. Szívem egyre hangosabban vert. A hajtók mindinkább közeltek, végre ki is vehettem egyiknek-másiknak az alakját.

Az újból előtörő zajra az én nyulam felpattant s csodák csodája! a kicsiny bokrok között rézsút a hajtóknak vágott.

Róka! róka! róka! ordították egyszerre a tüzes hajtók s oly pokoli zajt csaptak, mint az ellenségre rohanó dhomeiek. Akkor ocsúdtam csak fel ebből a csodálatos kép-

VI.

A prücsök legendája.

Amikor Krisztust halálra keresték a poroszlók, az állatok mind segítségére voltak, hogy menekülhessen üldözői elől. A legtöbb szolgálatot tette a prücsök (természetesen a mezei prücsök), aki földi lakásának szűk bejárása előtt leselkedett az üldözők minden lépésére s arról éles hangján értesítette az ártatlanul üldözött Isten-embert.

A Krisztus, hűségeért, meg is különböztette más bogaraktól. Földi lakását mások készítik, hogy neki annál több ideje legyen a nyugalomra s az éneklésre; fekete ruhát adott neki öltöztetül, hogy ellenségei nehezebben vegyék észre s gyors szökésre alkalmas lábukat, hogy könnyen menekülhessen... Azzal is kitüntette más bogaraktól, hogy ő legyen az ős legutolsó bogara, aki zümmögésével a hervadást elénekeli s elnémulásával tudtára adja az embereknek, hogy jön a tél!

Azóta a prücsök, mintha most is Krisztust őrizné üldözőitől, mindig földi lakása szűk bejárójában ül, énekel s a legkisebb zajra eltűnik rejtekébe.

(Berettyó-ment.)

Ezideig, a Szilágyság területéről, ezeket az állatlegendákat gyűjtöttem össze, melyek, természetesen népies alakban, hosszú lére vannak eresztve s egyik-másik — például a béka legendája — egy fél fonóházi-estét kitölt a nép előadásában. Itt csak kivonatosan közöltem tartalmukat, melyek bizonyynyal érdekelni fogják a természet barátait, már csak azért is, mert ezekből a nép felfogása az állatéletről tükröződik vissza s itt-ott erős megfigyelő tehetségének nyomaira találunk.

A nép lelki foglalkozásában rendszeren összeköti a földet az éggel és mese-, legenda-, monda-költészetében a menyország lakói megjelennek, mint a jó és igaz ideáljainak megtestesült alakjai, kik a nemes küzdelmeket diadalra juttatják.

Boér Miklós.

Az anyátlan méhkasok; petéket rakó munkások.

Akkor mondunk valamely kast anyátlannak, ha az anyaméh: a méhkirálynő elpusztult s a kas így királynő nélkül van. Minden kasban normális körülmények között tudvalevőleg csak egy királynő van. Az egész kasban a királynő az egyedüli nőstény s ő rakja le a petéket, melyekből azután herék, munkások, esetleg fiatal királynők kelnek ki. Ebből világos, hogy ha valamely kasban a királynő valamilyen baleset következtében elpusztul, az egész kas a végleges elpusztulásnak néz szemébe, hacsak fiatal királynő nem akad, avagy más kedvező körülmények nem játszanak közre a kas megmentésében.

A királynő kivételes szerepet játszik a kasban, élete sokkal tovább tart a munkások életénél. Míg a munkások nyáron átlag két hónapig, télen át pedig hét hónapig élnek, addig a királynő legalább is három évig él. Szakfolyóiratokban igen gyakran említenek őt, sőt hét éves királynőket is. A külső befolyások ellen a királynő lehetőleg védve van. A munkások a szó szoros értelmében ápolják, ellátják bőven ennivalóval, hűségesen gondját viselik.

A királynő, a párzást kivéve, csak rajzaskor hagyja el a kast. Ha rajzás közben éri valami szerencsétlenség a királynőt, az egész raj visszarepül a kasba, hogy egy másik királynővel újra elhagyja azt. Ilyenformán, ha a királynő rajzásközben pusztul el, a raj nem pusztul el, mert lehetőleg rövid idő eltelte után az anyakas új királynőt ad számukra. Ha a rajzó méhek valamely faágon, vagy más alkalmas helyen megtelepedtek, tudvalevőleg a királynő kapaszkodik az ágba s a raj népe fűrteszerűen csüng le róla. Ha ilyenkor a királynőt a rajból kifogjuk, a raj szerteröpül, de csakhamar ismét egy csomóvá egyesülnek s zúgva visszaröpülnek a kasba, hogy pár nap múltán új királynővel, újra rajzáshoz kezdjenek. Ha a királynő a rajzás után pusztul el, mikor már készek a viaszkejszék, ugyancsak ez a nagy zaj, az ide-oda röpködés tudatja velünk a veszélyt. A dolgozók zúgva át meg átkutatják a kas minden zugát, majd kirepülnek a kasból, ide-oda röpködnek a levegőben s csakhamar ismét visszatérnek a kasba. Ez az ide-oda röpködés olykor órákhosszáig is tart. Különösen akkor igen feltűnő, ha még, vagy már nincs pete, vagy

rázatból, amikor közvetlen közelemben szólaltak meg a hajtók, hogy az én nyulam róka volt s hogy az ő sorukon átörve, vígan suhant tova.

Hat nyúl esett az első hajtásra. Amint ott feküdtek előttem a fagyos hóban véresen, élettelenül, nagyon megsajnáltam szegényeket.

Mély völgybe kerültem a következő hajtáskor. Egy bokor mögé kuporodva leskelődtem. A hátam mögött levő dombról régen kiirtották az erdőt; fele már szántás, a másik felén még álldogál egy-egy alacsony, korhadat fatönc. A korhadás, pusztulás olyan fantasztikus külsőt kölcsönözött ezeknek a fatömböknek. Némelyiken a lehámlófélben levő kéreg sajtós színű, alakja; a másikon a kiálló bütykök, göbök furcsa elhelyezkedése; ismét máson a bemélyedések, lyukak különös sora hívja fel a képzeletet élénk munkára. Mindmegannyi inceskedő gnóm; ez ijesztő mogorván, amaz komoly, parancsoló büszkeséggel, emez meg épen vigyorgva, gúnyolódva reám mereszti szemeit a fehér kalap alól, amelyet hóból rakott a tél a fejére.

Már puskáznak. Az előttem levő sűrű bokrok, cserjék között zörgést hallok. Egy nyúl csörtet felém, a fejét már látom, egyenesen nekem tart. Elő a puskával! Amde az időt elbámészkodva, a töltést a tasakomban hagytam. A nyúl már a hátam mögötti szántáson vágat keresztül. Eldördül a fegyver, de a nyúl fut irtalmatlanul tova. Fut, csakhogy futása kissé különös. Fegyveremet szorítva nézek utána. A szegény állat három lábán esetelve-botolva bukdácsol; még látom, amikor elterül a földön s mozdulatlan marad.

Ügyetlen ember ez az én balszomszédom. Kegyetlenség ily rosszul löni!

A történet végre a puskámba kerül. Körülöttem semmi nesz, csak a domb túlsó oldalán ropognak a puskák. Szemem majd kidülled az erős nézésben. Egyszerre mozgást veszek észre a cserjék között. Hát, csodás valóság! Újból egy róka. Távobabb van, semhogy meglóhatnám. Milyen szép, kifejlett állat! Oly óvatosan, kimérten szedegeti lábait, mintha tüskék között járna. Szép, hosszú farka széles sávként vonul nyomában. Olyan hajlékony mindene, olyan könnyed a magatartása. A túloldalról fel-felhangzó puskaropogás nem készíti sebesebb futásra, nem téríti el irányából. Mint akinek megvan már a sikerhez vezető megmásíthatatlan terve, oly határozottan siklik odébb. Nem néz se jobbra, se balra, jól tudja, hogy hol hagyta a veszélyt.

Elfog a nyughatatlanság, hátha lelóhatnám. Utána lövök. Mire eloszlik a löporfüst, a ravasz kópénak se híre, se hamva. A hajtásnak nemsokára vége. Az én soromon egyre sűrűbb a tüzelés. Rettentő hajsza fejlődik ki. Az ijedt tapsifülesek, ha eddig lapítottak is, most már kénytelenek tűzbe menni. Jobbról, balról ugrálnak elő s kétségbeesetten menekülnek az erdőből ki a szántásra. Néha két vadász vesz célba egy nyulat s az üldözött mégis kikerüli a gyilkos söréteket. Amott az egyik elhibázta a lövést, a másik vadász rögtön a segítségére siet s az életéért remegő füles nagyot botlik, azután ellapul. Jobb szomszédom szakadatlanul pocskolja drága töltéseit. Ideges, kapkodó ember, minek jön az ilyen vadászni!

pedig lárva a kasban. A méhészek ezt a nyugtalan viselkedést „klategon“-nak szokták nevezni.

Sokkal gyengébb s kevésbé karakterisztikus a „klategon“ az olyan kasokban, amelyekben bőven van lárva. Ilyenkor a dolgozók rövid idő alatt elcsendesednek, visszarpülnek a kasba és néhány olyan sejtet, amelyben dolgozó-méh-lárva van, hamarjában átalakítanak olyanná, mint amilyenben a királynő-lárva fejlődik. A méhészek ezeket az utólagosan átalakított sejteket meg szokták különböztetni az úgynevezett „anyaház“-tól, azaz az eredetileg hengeralakúra épített sejtektől. Jóllehet, az új anyaméhek csak az átalakított sejtekben levő dolgozó-lárvákból fejlődnek, mégis ilyenkor a lép különböző helyein anyaházakat építenek a dolgozók, amelyek azonban — anyaméh hiányában — természetesen pete nélkül maradnak.

Említésre méltó, hogy a méhek mindig csak olyan sejteket alakítanak át anyaházzá, amelyben lárva van, de sohasem olyanokat, amelyben a petéből még nem kelt ki a lárva. Az ebben az irányban végzett kísérletekből tudjuk, hogy anyaméhek nemcsak a fiatal dolgozó-lárvákból fejlődhetnek, hanem az idős, négy, sőt ötnapos lárvákból is. Hogy hány sejtet alakítanak át a méhek anyaházzá, az a méhfajtól, az évszaktól, de leginkább a kas népességétől és a felhalmozott méhkészlettől függ. Az átalakított sejtek száma rendszeren 6—15 között váltakozik. De vannak egyes fajok, amelyek jóval több sejtet alakítanak át.

Ha a királynő azonközben pusztul el, míg az építés folyik, a méhek abban hagyják munkájukat, de néha kivételesen tovább építenek. Azonban ilyenkor mindig csak olyan sejteket építenek, amelyekben a megtermékenyített petéből fejlődő lárva herévé fog alakulni s több-kevesebb anyaházat építenek közbe, ellenben dolgozó-lárvának való sejtet egyet sem készítenek.

Újabban megfigyelések alapján állítják, hogy a királynőjét veszített kas nemcsak anyaházzá alakítja át a dolgozó-lárvák sejtjeinek egy részét, hanem meglehetősen számban heresejteké is. Azonban természetesen heresejteké csakis olyan dolgozósejtet alakítanak át, amelyekben a petéből a lárva még nem kelt ki. Ebben az esetben tehát a herék megtermékenyített petékből fejlődnek ki.

Tudvalevőleg a dolgozóknak is van rudimentarisan kifejlődött ovariumuk, de az ovariumban rendszeres körülmé-

nyek között petesejt sohasem jön létre. Anatómiai vizsgálatok alapján sokáig azt állították, hogy a dolgozó-méh egyáltalában képtelen arra, hogy közösüljön és petéket rakjon. Azonban a tapasztalat mást bizonyít. Ugyanis, ha egy kasból tavaszkor vagy nyár elején kifogjuk a királynőt s az anyaházakká átalakított dolgozó-lárva-sejteket is következetesen elpusztítjuk a lárvával együtt, hogy anyaméh semmi módon se fejlődhessen, a dolgozók egy része lassankint elkezdi petéket rakni. A megfigyelések azt bizonyítják, hogy az ilyen kasokban a petéket rakó dolgozók először az újonnan épített anyaházakba raknak petéket, azután a herék számára épült sejteket látják el petével s csak mikor az összes anyaházak és heresejtekben van már pete, akkor látnak hozzá, hogy a dolgozók számára épített sejtekbe rakjanak petéket. Könyvekben gyakran olvashatjuk, hogy a petéket rakó dolgozók minden rend nélkül rakják le petéiket az anyaházakba, a herék és a dolgozók számára épített sejtekbe. Azonban az újabb megfigyelések ellene mondanak e tényként hangoztatott felfogásnak, mert a peterakás a fentemlített módon történik. Valamint nem igaz az sem, hogy az anyátlan kas dolgozói közül csupán egy, vagy legfeljebb kettő-három rakna petéket, mint azt a méhészek azelőtt hitték. Dr. Dönhoff évek hosszú során át végzett kísérleteivel kimutatta, hogy a peterakásban az anyátlan kas majd minden dolgozója, vagy legalább is a dolgozók legnagyobb része részt vesz. Hiszen a figyelmes méhésznek szemébe ötlük az a körülmény, hogy az ilyen anyátlan kasok sejtjeiben majdnem mindig egynél több pete van, sőt olykor tíznél is több. Már pedig ha egy anyaméh produkálna ennyi petét, legalább is 200 jól fejlett petevezetékének kellene lennie. A peterakó dolgozóknak pedig rendszeren csak 10—12 petevezetékük van s ez is legtöbbször igen rosszul van kifejlesztve.

A petéket rakó dolgozók, azért, mert petéket raknak, megtartják dolgozó jellemöket. Ha az anyátlan kas dolgozói közül néhányat a virágokról leszedünk s felboncoljuk őket, a legtöbbször megtaláljuk a többé-kevésbé működésben levő petevezetéküket. Ebből a tényből is következik, hogy az anyátlan kas dolgozóinak legnagyobb része rakhat petéket.

Balra tőlem az erdő szélén néhány fiatal fenyőfa áll. Egy merész füles erre akar menekülni. Kiront, de mikor engem megpillant, ijedten visszahőköl s hátsó lábaira ereszkedik. Egy pillanat az egész s már ott nyargal eszeveszetten a hófödte szántáson. Az orra elé pörkölök, nagyot rüg képeken a puskára s a füsttől nem látom, hogy mi történt. Mikor eloszlik a füst, hiába keresik szemeim a nyulat, nincs sehol. El kellett esnie.

A hajtást már befejezték. A vadászok mind oda gyülekeznek a völgy aljába. Én a meglőttnek tartott nyúl után megyek s néhány lépésnyi távolságban meg is lelem. Gizgáz között elnyújtott testtel, merev szemekkel feküdt ott a véresre festett hóban.

Sajátságos érzés fogott el: a szájalom és önvád keserű keveréke. Éreztem én már ezt egyszer. Egyedül jártam kint a fenyvesben, puskára volt a vállamon. A hosszú kóborlás alatt különféle fajta növényt gyűjtöttem. A kezdődk alkony az erdő szélén talált. Hazafelé vevém útamat, épen egy fiatal fenyő karcsú derekát vettem célba, amikor a közeli fenyők egyikére egy kicsiny madárka szállott. Elkezdt csicseregni, majd édes-bús dalba fogott, talán első szerelmi dala volt. Hogy épen elriaszszam, feléje löttem s a bolond fegyver talált.

Jaj de megsajnáltam az ártatlan kis dalost! Hogy hihámat legalább valahogy jóvátegyem, egy hirtelen ásott sírba tettem a még meleg parányi testet. S mint aki bűnét rejtette el, nyugtalan lelkiismerettel siettem ki az erdőből. Nem szólottam senkinek erről az esetről azóta.

Szakasztott az az érzés, az a szánakozás vett hatalmába most is. Ki tudja, meddig búsultam volna ott, ha az összegyűlt vadászok fel-felharsanó vig kaczagása nem figyelmeztet az élet realitásabb felfogására.

Több hajtás ment végbe annélkül, hogy fegyveremet igénybe vettem volna. Nem jött a vad felém. Negyven körül járt már a lőtt nyulak száma s néhány róka is akadt ezek mellé, amikor az utolsó hajtás következett.

Ez volt a leghevesebb csata. Rettentően puskáztak a vadászok. Egyre-másra hullott a sok nyúl. A hajtók egy könnyörtelenül összelőtt rókát fogtak. Szegény állat csak úgy vánszorgott törött csontjaival; az üldözők dübe elől többé nem menekülhetett el s ezek nagy lelki gyönyörűséggel fogtak a kinjaiban vonagló, tehetetlen állat ütlegeléséhez. Egyhamar kiszenvedett, de a visszataszító kegyetlenségnek ezt a rút képét nem oly könnyű egyhamar kitörölnöm emlékezetemből.

A vadászatnak vége lett. Többen egy megsebzett nyúlnak a keresésére indultak, én is utánuk kullogtam. A hóban véres nyomok mutatták a menekülő állat útját. A véres vonal itt-ott kiszélesedett s valóságos vértócsává nőtt. Ezek a vértócsák azokat a helyeket jelölték, ahol az ijedelemtől és kínoktól meggyötört vad meg-megpihent, hogy majd folytathassa kétségbeesett futását. Néhol a véres nyomok hóvízzel telt apró medencébe vezettek; ezek körül a vérepepektől tarka hó valósággal össze-vissza volt túrva. Hogy vergődhetett itt! Talán természetes ösztöne vitte a vízhez, hogy ott kimoshassa égető sebeit.

Jellemző a kasok anyátlan állapotára az is, hogy a sejtekből csak nagyon hiányosan kel ki az ivadék, mert a sejtekből a már belerakott petéket, esetleg a lárvákat ki-dobják.

Az anyátlan állapot a kasnak mindig csak kárára van, mert a peterakás miatt a munka nem folyhatik ren-desen s így többnyire kevés lesz a télirevaló s ezenkívül még az uralkodó általános zavar is igen káros befolyással van a kasra.

Tafner Vidor.

Róka-furfang.

(Megfigyelés.)

Tél volt. A nap le-
küldte gyenge, fátyolo-
zott sugarait a földre,
mintha életre akarná
kelteni vele az alvó ter-
mészetet. Halvány sugár-
kévéje a Vihorlát lom-
hán elterülő egyik nyul-
ványának támaszkodott.
Fehér hótakaró borította
az egész vidéket.

Néhány varjú keser-
vesen károgott a hideg
légtengerben, mintha pa-

naszkodtak volna, de ezek is csakhamar elvonultak és ismét csend lett, csak néha-néha a szél vágatott keresztül az erdőn, de lassankint az is elnémult...

Én egy fehérre meszelt kis házacskó ablakából bá-multam a hegyoldalra és önkénytelenül is eszembe jutottak a tél proletárjai és bizonyos sajnálatot éreztem irántuk, hogy mennyit is kell nélkülözniök e föld lakóinak tél idején, nemcsak az embereknek, de még inkább az ál-latoknak.

A hegyoldalból kopasz fák meredeztek az ég felé; száraz ágaikkal mintha a megváltásért: a tavaszért könyö-

A dombtetőre értünk. Néhány kopasz fa állott mind-össze rajta s e fák egyike alatt ott gubbasztott a sok vér-veszeségtől ellankadt állat. A hajtók fiatalabbjai meg akar-ták kerülni; észrevette szándékukat s futásnak eredt, ámde minduntalan meg kellett állnia. Két vadász már megköze-lítette. Három lövést ki tudott kerülni, a negyedikre megrop-pantak hátsó lábai s úgy látszott, hogy nem bírja tovább. De újból felpattant s nagynehezen tova menekült.

Nem nézem tovább. Visszafelé fordultam. A domb lábánál voltam már, amikor ismét eldőrdült a fegyver. S

én azon a vonalon, ahol a föld az éggel érintkezni látszik, a domb gerincevonalán, egy két-ségbeesetten küzködő állatot láttam. Még ekkor is hánytá-vetette testét, törött lábainak nem vehetvén hasznát, fejével, nyakával igyekezett előre, de mindhiába...

Hosszú, terített asztalnál vígan lakmároznak Nimród fiai. Cseng, ürül a telt pohár. Fűzik-tűzik a vidám beszédet; tán soha sem lesz vége a vigado-zásnak. Odakint az erdőn pedig szomorú csend honol...

rögtek volna. Ágaikról a szél lesöpörte a rátelepedett ha-vat, csak úgy csupaszon ágaskodtak az égnek.

A földön elszórtan jókora sziklatömbök heverték; de-rekukig a földre temetkezve, fejükre fehér hóspakát nyo-mott a tél, mely alól alig lehetett felismerni mivoltukat.

De nini! Egy róka lépked óvatosan előre a fák kö-zül és sunyin tekintget körül; meg-megáll és ravasz pillan-tásokat vet maga mögé.

E rövid kémszemle után egy vastag fatörzs mögé hú-zódott és várakozó állásba helyezkedett.

Gyötört a kíváncsiság, hogy ugyan miben töri a fejét a ravasz koma, mert épen olyan helyen állapotodott meg, hogy ablakomból jól lehetett látni. Jó ideig bámult körül, néha az ég felé emelte vöröses fejét, mintha onnan várna valamit.

Gyanítottam, hogy terve van. Olyan távol volt tőlem, hogy csak a házat láthatta, engem nem, különben is olyan esőnd volt a vidéken, hogy teljes biztonságban érezhette magát.

Egyszer csak hirtelen meglapult, lompos farkát lete-ritette a földre. Gondoltam, hogy valami zsákmány lesz kö-zelében és alaposan szemügyre vettem, amennyire az ablakból lehetett, a környéket, de nem láttam semmit. Csak rövid ideig maradt az imént vázolt helyzetében, mert hir-telen előcsúszott a fa mögül, hanyattfeküdt és amint meg-figyeltem, mocczanás nélkül maradt ebben az újabb po-zitúrában.

Egy csapat varjú közelgett; meglehetősen alacsony-an szelték a levegőt és épen abba az irányba tartottak, hol a koma elhelyezkedett. Bámultam nyugodt fekvését, mert már jó ideje meg sem mozdult.

A varjúk észrevették a mozdulatlanok látszó rókát és keringőzni kezdtek fölötte, a róka pedig ezalatt folyton fekiüdt a hátán, mintha döglött lett volna. A varjúk is min-dig merészebben közelítették meg, látván a róka mozdulat-lanságát; sőt némelyik varjú már oly bátor volt, hogy röp-tében meg is bökte a rókát csőrével és ez türte. Ezt a bökd-ösést, csipkedést lassankint a többi varjúk is megcseleked-ték, de bizonyos óvatossággal, mert, úgy látszott, ismerték már a vén ravaszt.

Jó ideig tartott a varjúk keringése, közbe-közbe illő távolságban le is telepedett egyik-másik és úgy szemlélték a ravaszt, de az csak nem mozdult.

Azonnal tisztában voltam a koma szándékával, bizo-nyosan ilyen ravasz módon akar zsákmányhoz jutni, gon-dolám. És nem is csalódtam.

A varjúk a róka mozdulatlanságából valószínűleg azt következtették, hogy élettelen és amint mindinkább meg-közelítették, az egyik varjú merészen rászállt.

Ez volt veszte!

Mert a koma fogaival hirtelen megragadta és fark-csóválya elinalt vele vissza a fák közé, ravasz, kárörvendő pillantásokat vetve a megrémült varjúk felé, melyek fölötte illő magasságban hallatták hangjukat: kár, kár...

Bámulatba ejtett a róka illetén ravaszsága, mert nem gondoltam, hogy ennyi furfang van benne.

Tehát a róka ilyen módszerhez is fordul tél idején, bizonyára azért, mert ez elég kényelmes és nem is jár nagy fáradsággal. De tél idején nagyon viszontagságos élete is van. Nem igen válogathat a pompás szárnyasokban. Nehe-zebb az élelem megszerzése és így a sok nélkülözés miatt ilyen rafinériához folyamodik. És amint láttam, ez tökéle-tesen sikerült is neki.

Mily pompás lett volna ezután a sikerült manőver után ledurrantani a ravaszt, hogy közelebről is szemügyre vehettem volna a komát, vajjon a varjúk nem-e hagytak nyomokat testén, hogy mit kellett elszenvednie azért a zsák-mányért; de ha talán már előbb megkísérlettem volna is ezt, megfosztottam volna magamat az élvezettől, melyet ez a látvány szerzett nekem és ez tökéletesen kárpótolta vadász-szenvedélyemet.

A hétpöttyös bödéről.

(*Coccinella septempunctata*.)

Igazán sajnálatos dolog az, hogy még napjainkban is sokan vannak mezőgazdáink között olyanok, még a tapasztaltabb osztályból is, akik hadat üzennek oly rovaroknak, amelyek nekünk a leghasznosabbak. Ennek oka szerintem az, hogy az alsóbb falusi népiskolákban a hasznos és kártékony rovarok ismeretét nem terjesztik oly arányban, amint az kívánatos volna. Volt alkalmam erről többször is meggyőződni. Pedig ebből mezőgazdaságunkra sokszor a legnagyobb kár háramlik. Sokszor látjuk azt, hogy gazdáink pusztítanak olyan rovarokat is, amelyeknek haszna pedig megfizethetetlen. Így, mint egyikét a leghasznosabb rovaroknak, a „hétpöttyös bödét“ is, vagy más néven „Katiczabogarat“. — A hétpöttyös böde oly közönséges rovar, hogy azt úgyszólván minden falusi ember ismeri. Hisz gyermekkorunkban akárhányszor játszadoztunk vele. De talán kevesen ismerik az álcáját. Ez hatlábú, szürke, hamvas, narancssárga foltokkal ékesített kis rovar. Hátulsó része kissé hegyesen végződő. Ezek az álcák később egészen sárgára változnak, fekete pettyekkel s jobban emlékeztetnek a bogár-alakra. Ezekből a bábokból fejlődik ki a bogár, amely úgy kifejlődve, mint álcaalakjában, kizárólag levéltetvekkel s más ilyen rovarokkal táplálkozik. Ha meggondoljuk azt, hogy a gazdaközönségnek a levéltetvek mily rengeteg kárt okoznak évente, elképzelhetjük azt is, hogy mily nagy hasznat produkálhatnak nekünk a kis katókák. Jelenlétiük különösen megfizethetetlen azokban a szőlőkben, ahol a szőlőfürt-moly (*Cochylis ambiguella*) elszaporodott. Ugyanis itt nemesak a levéltetveket, hanem amint tapasztalhattuk, a moly álcáit is ugyancsak pusztítják a katókák álcái. Ezt megfigyelhetjük különösen július- és augusztusban. De a katóka legjobban szeret tartózkodni a zab- és árpa- vetésekben, amennyiben itt legjobban feltalálhatja az ő

Gondoltam, hogy a következő napon meg fog ismétlődni ez a jelenet és el is készültem rá, remélve, hogy most majd én ejtem a rókát zsákmányul, — de hasztalan volt minden várakozásom, nem sikerült, mert a róka nem is mutatta magát.

Rá egy hétre azonban egyik vadásztársamnak sikerült kézrekerítenie a komát, de nem láttuk rajta semmi nyomát a fenti emlékezetes jelenetnek.

Kőváry Ágoston.

táplálékát, a levéltetveket. Sokszor ezer meg ezer számban látjuk rajzani a nevezett vetéseken és luczernásokban, tapasztalatlanabb gazdáinknak nagy rémületére. Akik u. i. látván pusztuló vetésöket, ezt a kárt rendesen a katiczabogárnak tulajdonítják. Pedig ha közelebbről megvizsgálnák a dolgot, láthatnák, hogy mint falják azok a levéltetveket. Azután a levéltetvektől ellepett ákáczosainkban is igen szépen munkálkodnak ők. Valamint a rózsáültvényekben is megfizethetetlenek ezek az apróságok.

A katókák évenként millió meg millió kártékony rovar pusztítanak el. Elképzelhetjük hasznosságukat, ha tudjuk azt, hogy ők a tavasz első meleg napsugarára előbújnak rejtekhelyökből és nekilátnak azon kártékony rovarok pusztításának, melyeket épen előtalálnak. — Az amerikaiak már régebben felismerték hasznosságukat és költséget nem kímélve, más világrészekből hozattak katókákat. — Hazai zoologusaink és entomologusaink közül a dicséret bizonyára Sajó Károly urat illeti, mint aki annyit fáradozott, hogy megismertesse gazdáinkkal a hasznos és kártékony rovarokat. — Bizony a közismeretre nézve igen hasznos dolog volna az, ha ezen rovarok megfigyeléséből származó tapasztalatokat szaklapjaink minél többször közölnének, ha ugyan néha-néha ismétlésekbe is vagyunk kénytelenek keveredni; de hát ez a tudományos életben elkerülhetetlen s elvégre is csak így gyarapíthatjuk ismereteinket.

Magaslaki.

Érdekesebb adatok intézetünkől.

Már az elmúlt években ismételten figyelmeztettünk arra, hogy az időjárás, úgy látszik, nagy befolyással van az állatok *albinizmusának* kifejlődésére és az erről való nézetünk megerősítését nyer újabb tapasztalásunk alapján is. A lefolyt év (1901) nyara hosszantartó és forró volt; az őszi pedig folytatása volt ennek. A tél is igen enyhe s ime: az egész őszi és téli szezonban összesen csak 3 madár-albinó érkezett laboratoriumunkba, noha a különben kitömésre beküldött összes állatoknak száma még nagyobb volt, mint tavaly. Úgy látszik, hogy az az immár évekre terjedő megfigyelésünk, miszerint a hűvös, nedves nyár és őszi sok albinót produkál, ellenben a forró, meleg nyári és őszi hóuapokat követő télen kevés az albinók száma, beválik, mert ezt újabb feljegyzéseink is megerősítik. — Intézetünkben most egy egész gyűjteménye látható a szebbnél szebb rókáknek, melyeket *Ferencz József* braganzai herceg ő kir. Fensége küldött be kitömés végett. Van ezek között arany-sárga, sötétvörös és szürke is; mindegyik más-más alakításban készült. — Nagyon érdekes mint vadásztrofea az a zerge is, melyet *Fülöp* orleansi herceg ő kir. Fensége lótt a Magas-Tátrában és melynek egyik lába, valószínűleg kétszeres csonttörés következtében, fölfelé nőtt görbén előre és így az állat csak három lábát használhatta. De azért ez a zerge ő Fensége szavai szerint csak oly ügyesen küszta a sziklákat és épen oly gyorsan futott, mint a többi zerge. Összesen 14 zergét ejtett el a herceg idei vadász- kirándulásán, melyek most készültek el intézetünkben. — Egy igen szép parókás ózbak-fejet is kaptunk nem régen, amelyet tulajdonosa eladni óhajt. Két másik ilyen parókás fej is került most nem régen preparálás alá.

A nemsokára kezdődő vizivadászatok alkalmából a vadászó közönség szíves figyelmébe ajánljuk intézetünket.

Az idén aligha meg nem ette a kutyája a telet, holott ennek az ellenkezőjét szokták állítani.

Verőfényes napok járnak ahelyett, hogy az „anyjáról kerekedett” fürgeteg kékitené a fülek hegyét s dérvit-

rágokkal rajzolná tele az üvegtáblák fényes palettáit.

Se kálomista, se pápista varjút nem látni; „a pesti híd külábnál” — ahogy a *Tömörkény* éneklí — híre sincs az eszkimóországból fürdőzésre érkezni szokó halkapó madárságnak, ami elég kár. (Mégis különös az, hogy nálunk semmit sem tesznek az idegenek hozzánkédesgetése szempontjából!).

Ennek okából nemesak szállodáink, de vizeink is üresek, már hogy a dunán semmi szárnyasállatot nem látni azon az egy-két sirályon kívül, mely a nagy „slep-es” parti hajókat kerülgeti nagy rimánkodással, hogy adjanak neki valamit. De a hajókon kisebb kutyáknak minősíthető ebállatok vannak — ugatási foglalatosságra alkalmazva a „csibészek” miatt, kiknek tetteit jelszólásokkal szokták ellenőrizni. . . . Ezekről a négy lábú individuumoktól nemesak a csibészek, de a szegény éhes sirályoknak is nagy tartózkodása vagyon: rájuk pörölnek a csaholásukkal, ha a hajók körül ögyelegnek a fatalért. A hajós azonban dob nekik: nesztek szegények, Isten madárkái!

Micsoda öröm van ilyenkor! Szép azt nézni.

A sirályok szálldosnak, meglebegtetik szép fehér szárnyukat, örömszólásokat hallatva, azután kihalásznak az alamizsnát.

Mérges ezért a hajóskutya nagyon, fogná is őket,

ha lehetne; de nem lehet; miért is még mérgeesebb lesz. Látszik a fölborzadt szőrén a nagy indulat, mikor utánuk szaval a dunaparti szegény szárnyas lazaróniknak, hogy: *ham-ham, ham-ham* . . .

A hidon sok a nézőjök nekik. Találgatják, hogy vajjon vízi papagályok, avagy mifélék lehetnek ezek a jajgató madarak; míg végre a pesti észjárás „pinguinek”-ben állapodik meg egy czilinderes úr természetrajzi jártassága alapján . . .

Másféle madármozgalomnak híre sincs „a pesti híd külábnál”. Ami varjuja, csókája volt Budapestnek, az most mind az alföldön *nyaral*; különösen Debreczenben van sok, ahol emiatt napsütéskor is esernyővel járnak az emberek — átkozván azt az iskolázatlan nevelést, vagyis inkább nevetlenséget, mely oly gyalázatosan nyilatkozik meg varnyúék potyogtatási apológiájában. (Vajjon találna-e erre kádenciát a *W*-jegy „lángelméjű” tulajdonosa az ő hirhedt saját külön paedagógiájában?)

Hanem ha varjú nincs is, de veréb az van, még pedig sok van az Erzsébet-park fáira telepedve. De csak ilyenkor van, amikor ugyanis nem „muzsikálnak” itten rezes kürtökkel, mert a veréb azt nem kedveli, de más se, kivált a vastagjából való nótázatokot, mikhez nagy dobolások járulnak öreg- és kölködbokkal, mely hangzatok túlságosan szépeknek épen nem mondhatók — és én azért nem is hiszem, hogy Beyreuthban sok veréb töltené a hangversenyszéont.

Víg madárbeszédet sehol sem hallani, akárhogy süit is a nap. — amiből kitetszik, hogy tél volna, ha a *ha* ott nem volna. Minden madárlélek az inség szavával szól hozzánk, mindenik jajgat, panaszkodik! „*Csip-csip*” — mondja a veréb, mert csipni szeretne, ha volna mit; „*kár-kár*” — adja föl a szót a varjú, mert „kárba” volna mehetnékje neki, ha volna zöldség odakint. „*Jaj-jaj*” — siránkozik a Dunán a sirálymadár s az EMKE-ben a

Rác Gyula hegedűje, mikor a „káp-lár uramat“ incselkedteti a babájával, mit oly sok szép kisaszony hallgat . . . Sőt a történeti hűség kedvéért megjegyzem, hogy a macska is jajgat, mondván, hogy „nyáu“ — ha valaki erősen a farkára teszi a lábát, mint épen most odakint. „Huh“ — mondja a gőzhajó füttyölője, mitől sok galamb repül föl s keringőznek. Egy felsőbb

akadémiát végzett vizsla lohol alattuk, fogási hajlamot árulva el, miközben két kofát feldönt, mely esemény káromlásokat von maga után, sőt a händlé bácsi „döhösös kotyát“ emleget, ami megint némi ijedelmeknek léssen okozója s gyors szaladások történnek a kapualjak felé.

Mindez Budapesten most a téli hangulathoz tartozik a zoológiai mozzanatok terén, nemkülönben odakint a határban a nagy durrogatás — nyulak lövése okából. Most folynak le ugyanis a „kapuzáró“ vadlövészetek és sok görbe sörét repítették világgá. Ennek okából a mezei lakok és villák ablakai már jólevele elsőrendű téglákkal s matrácokkal lesznek berakva s a közlekedés felette óvatosan, többnyire futvást történik, míg a kutyák, macskák és gyerekek belebebeztetnek. De a kakasos s kakastalan lövészerszámok pukkantásai a zárt helyiségekbe is behatolnak, mitől a csecsemők igen nyugtalanok lesznek és a tehenek nagyon rugnak, miért-is sok milimári feldől a fejdköcsöggel, mely tényből folyólag némely helyen a kár nagy s akcióra serkentve a szertelen indulatot, a sváb dühében a feleségét kezdi gyomrozni, ámbár vasárnap lévén, munkaszünetre volna kötelek.

De estére kelvén az idő, a háborúság több tekintetben szerencsés befejezést nyer és búrforma alakok kezdenek kibontakozni a puskaporfelhők közül, mit a dombhátaakra kiállított figuránsok már idejekorán jeleznek óvatos mihez tartás végett . . .

Különben igen vígan vannak a tegezés istennő lovagjai s négyes sorokban 75 cm. hosszú lépésekkel közelítenek, miközben némelyek „Pas de Patineur“-t és egyéb újabb tánczokat négykézre lejtenek és nagyokat rúgnak. De érdekes hangzatok is hallatszanak, amennyiben némelyek madárszólásokat füttyölnek, avagy a kakukkolást próbálgatják, ami így januárban igen szépen veszi ki magát és felette vadászias.

Am némi lehangoltság következik hirtelen, mint-hogy lesben állt apró finánczok bújnak elő a nyulak és más meglőtt testek elvámolása okából, mely tény némelyeknél a kedvet némileg lohasztja. De csakhamar felhangzik ismét a dal:

„Van-e vígabb élet
A vadászéletnél!
Ki boldogabb, mint a vadász!“ . . .

A víg búrszabású vadastyánok után a vadas társzerek haladnak hosszú sorban, összesen egy darab,

némely nyulak és szárnyas individuumok hulláival könnyedén terhelve, melyek közt azon négy pulykák is foglaltatnak, melyek tűzokok helyett lövettek. Am a vadállomány a „lebélyegzett“ fegyverekkel igen alaposan agyon van löve, ha nem is túlságos a számuk, mert

„Kíméljed, óvjad a vadat!“

ez a jelszó, no meg ilyen meleg időjárásban a könnyű őszi gunyát viselő nyulak annál futósabbak és különben is nagy körülöttük Európa, minek következtében a sörétek könnyen másfelé tévedhetnek . . .

Azonban némely nyulak mintha feltámadási hajlamokat mutatnának, miért is néhány bunkósbotos strázsaszakos kirendelve, a menekülések meggátlása végett, kik nem is kímélik a fültövön való püfölések ténykedését s ennek köszönhető, hogy csak kevés madár repül el a kocsiról, ámbátor néhány nyúl a kocsis alól kiugrik, ami eredménytelen kergetéseket von maga után.

Különben a visszavonulás szép és érdekes, noha nyögések is hallhatók, ami a titokzatos romantikát csak növeli s némileg a dél-afrikai harezterek borzalmaid idézi a kószáló emlékezetbe. Pedig tulajdonképen nines itt semmi tragikus motívum — eltekintve attól, hogy egy-két hajtónak a fülén sok gömbölyű kis lyuk observable és találkozhatnak hiányos fogsorok is; — mindez azonban nagyobb kedélytelenséget nem von maga után s a definíciók kiczifrázott motívumai az ismertebb szenteken túl nem terjednek, sőt egyrészt némi derültségnek léssen okozója amaz őszinte kinyilatkoztatás némelyek részéről, hogy a „zenyim zórod is jól kaptad“ — ők tudják, hogy mit, talán azt a vadonatúj szép tizest, mit Szvatopluk ivadéka kéjjel ropogtat újjai között . . .

. . . Néhány sánta vizsla zárja be a menetet, melyek megmagyarázhatlan ordításokat rögtönöznek, ha némely pajkos hajtó célzási kísérleteket mutogat nekik . . .

Esteledik ekközben; a hold telepofával bámul alá az elcsendesült határra s mosolyogva szemléli a fegyveres hadak elvonulását. Bizonyosan tetszik neki a sok szép sárga kamásli, meg a herkentyűs kalapornamentumok ünnepies hangulata, mely a vasárnaphoz annyira illik.

Am az alakok tünedeznek az esti ködben, végre elnyeli őket a sötétség, csak a víg dallamokat kapkodja vissza a szellő:

„Van-e vígabb élet
A vadászéletnél!
Ki boldogabb, mint a vadász!“ . . .

De most már tréfán [kívül legyen mondva: *elérkezett a vadászati tilalom ideje!* A puskapor bátran megavasodhatik a megmaradt patronokban — a jövő szezónig, mert február elsejétől tisztességes vadász szegreakasztja öldöklő szerszámaid s inkább azon van, hogy a bibliai „álat“ körül elhanyagolt kötelességét ki-pótolja a rózsaszínű világ berkeiben . . .

K-n.

Az erdei szalonka húzásáról.

Mihelyt a szalonka-szezón deledő pontján, vagyis a hosszúcsőrűek tömeges érkezésének idejével a *fővonulás* beállt, az eddigi gyér szalonkaröpködést ama bizonyos csillag szelíd fénye mellett esti szürkület és virradatkor egy rendszeresebb mozgalom, a *húzás* váltja föl, mely tudvalevőleg az erdő koronájának közvetlen csúcsa felett történik, miközben a szalonkák azokat az ismert hangokat adják s lassú, imbolygó repülésükkel, denevérszerűen jobbra vagy balra ki-kicsapva, árnyként tűnnek tova az esthomály csendjében. Ez az igazi, vagyis *szabályos húzás* menete és formája, mert a vadászok megkülönböztetnek *szabálytalan húzás*-t is, amely karakterére nézve a rendes húzástól igen különbözik. Nem a szokott csendes, lassú modorú, ellenkezőleg bizonyos idegesség jellemzi és igen gyors menetű, a szalonka nem csap ki s a sűrű csaltok felett csekély magasságban surran tova, emellett a jöttét jelző szokásos szalonkadorombolást, a jól ismert *krokro*-t sem hallatja, legfőlebb valami sajátságos sziszegő, vagy piszegő hangot ad olykor, legtöbbször azonban némán teszi gyors, szinte villanatszerű légi útját. — A szabálytalan húzás az igazi mozgalom kezdetlegessége, de meteorológiai okok, szélsőségek is előidézhetik még a szezón deledőjén is, például szeles, rideg időjárás, fagy stb. Azonban, ha szép csendes és meleg, szóval tavaszi időjárás lép uralomra — és kivált ha kissé megkésik a fölvonuló raj s mintegy hirtelenül köszönt be azután: a szalonkák megérkezésük után rövid idő múlva már megkezdik szabályos esti mozgalmukat, mely rendes körülmények között a szezón elején (vagyis annak első stádiumában) egyesével, majd kettőben, sőt ha sok a szalonka, hármasával, négyesével is történik, mely alkalommal néha erősen hajtják egymást, kergetőznek az esti homályba a szerelmeskedő hosszúcsőrű vándorok, sőt gomolyagba verődve a levegőben, harcot is vívnak egymással, a lesben álló vadász nagy gyönyörűségére. — A húzás élénksége és forma tekintetében igen különböző; a húzó példányok ilyen viselkedése azonban egy és ugyanazon estén mindig egyforma. Enyhe tavaszi estéken tapasztalás szerint a húzás legélénkebb szokott lenni, főleg kissé borultas időben, de nem ritkán esőpermetezéskor is bámulatos arányokat ölt a húzás, úgy, hogy a hangos dorombolással, sziszegéssel közeledő éji vándorok szinte szakadatlan egymásutánban haladnak el a vadász állása előtt. Viszont ezzel ellentapasztalat, hogy *hideg* holdfényes s csillagsátoros tavaszi estéken igen kevés kedvet mutatnak az öntudatos szállingózásra s a mozgalom ilyenkor feltűnően csekély mérvben nyilvánul. Éles keleti és északkeleti széllel pedig egyetlen szalonka se mozdul ki helyéből, vagy csak kivételesen egy-két darab nagy erdőterületen, az is rosszul, némán, szóval szabálytalanul húz. Általában a keleti s a dermesztő északkeleti szelek még a húzási szezón zenitjén is befolyásolhatják a mozgalmat, sőt mint nem egy esetben kitűnt, arra végzetes hatást is gyakorolhatnak, sőt állítólag visszavonulásokat is eredményezhetnek (?) rövidebb vidéktávolságokra; az azonban kétségtelen, hogy a kárpátokban hirtelen keletkező téliesség jellegű zivatarok, hóviharak a megtelepedett szalonkákat néha az aljakra, vagy az előhegységekbe űzik vissza s odalenn új szalonkaidény kezdődik. — A húzás aznapi lefolyását illetőleg tapasztalati tény még az is, hogy hideg, borongós időben erős nyugati, vagy északnyugati széllel is igen rossz szokott lenni a húzás még akkor is, ha az alkonyt megelőzőleg a zord idő tetemesen alábbhagy szilajságával, vagy ha fölenyhülve, ez állapotban éjen át meg is marad. Így tehát regulának vehető az is, hogy a szélviharos napokat követő szelíd, enyhe alkonyok sem bírnak befolyással a húzás élénkítésére. — Megfigyeltetett, hogy — rendszerint zivatarok közeledtét jósoló — szélcsöndes, tikkasztó meleg estéken némelykor a legpompásabb mozgalom fejlődik ki s a húzás teljes, élénk zenével s nagy mozgalmassággal folyik. Ha azonban a zivatart megelőzőleg igen világos ég mellett meleg, száraz keleti szél lép uralomra,

úgy ez a körülmény a húzás ellanyhulását vonja maga után, sőt a mozgalomra gyakran majdnem teljesen megsemmisítő hatást gyakorol. Ellentétes kivételes esetek igen ritkák; azért ezt a pontot is regulának veheti a szalonka-vadász. — Hogy szakadó meleg esőben és hózivatarok alkalmával is néha nagyon élénk húzások vannak, az már sokszor megfigyeltetett; azonban ilyenkor többnyire igen rövid ideig, úgyszólván csak percekig tart az. Az is tény, hogy még erősen zivataros időben, csapkodó esővel párosult szélviharral is szállanak egyes szalonkák; hanem ilyenkor a húzás nélküli igazi jellegét és szinte csak futólagos. Az előkerülő egyes szalonkák hosszú időközökben s korántsem a megszokott kényelmes lebegéssel lassan húzódnak, hanem többnyire nagyon is gyorsan és hangtalanul surrannak tova a fölött irányba. Az a régi vadász, hogy a szalonka hideg és szeles időben épen nem húzna, vagy ha húz is, csak rövid ideig s akkor is mindig hangtalanul és sebesen, mélyedésekben és völgyekben — bár szerintem is regula, mindamelllett nem ritkán lehet ennek az ellenkezőjét tapasztalni. Nem egy érdekes példát tudnék ennek bizonyítására felhozni, de legyen elég *Chernel Pista* barátom egy idevágó adata, melyet a „*Vadászlap*“-ban közölt s amely közlemény következőképen hangzik: „Régi vadászvélelem, hogy a szalonka nagyon hideg, szeles időben vagy havazásban nem húz s ha húz is, igen rövid ideig. Ezt az elterjedt nézetet 1885 tavaszán Pozsonyban többször alkalmam volt kétségbe vonni, különösen márczius 23-án esti lesen. E nap az időjárás annyira meghiűvösült, hogy délután 4 órakor erősen kezdett *havazni*. Két vadásztársammal szalonkacserkészeten lévén, csupa kíváncsiságból megpróbáltuk lesen maradni, vajjon ily gonosz időben húznak-e a szalonkák?

Minden remény nélkül — inkább csak kísérletképen — álltunk helyünkön s alig hittem füleimnek, mikor a majdnem arasznyi hóban, folyton sűrűen hulló hópelyhek közt várva a kétes szerencsét, egy lövést hallok s nemsokára még néhányat. Jobban kezdtem figyelni. Csakugyan a völgyben alattam hallok egy szalonkát várakgni, egy két perc múlva pedig egyet szisszenteni. Lejebb ereszkedtem tehát a völgyfalán, gondolván, hogy csak a mélyedésben húznak egyes szalonkák és itt hamarabb mosolyoghat szerencse fegyveremre, ha ugyan e hózivatar közt mosolyogni képes. De alig értem új állásomra, legnagyobb boszuságomra a régi fölött lassan *lebegve* vákogott a hosszúcsőrű vendég annélkül, hogy árthattam volna neki. Visszasiettem állásomra s ekkor a hóval fődött sűrűség alól kelt egy ki, de csak zaját hallottam. A les vége felé még egy húzott mellettem, ezt le is löttem. Jobb és balfelől állott szomszédaim szintén láttak néhány szalonkát; ezekhez véve a környéken történt lövéseket — bár tekintettel lévén arra is, hogy esetleg egy-egy darabot kétszer láttunk — mégis nem szólhattunk ellene a tapasztalatnak, hogy: *a szalonkák daczára e szibériai időnek, kedvezően és elég számosan húztak.* — Természetesen, minthogy az időjárás végtelen sok és hirtelen jelentkező változásoknak van alávetve, eltekintve a főntebb fölállított szabályoktól — az ugyanaz nap uralgó időjárásból előre sohasem lehet teljes bizonyossággal az alkonyi húzás élénkségére, kevésbbé élénkségére, vagy épen teljes lanyhaságára következtetni, illetőleg azt teljes biztonsággal megállapítani, hogy egyáltalában fog-e nyilvánulni csak némi mozgalom is a húzást illetőleg, vagy sem. De — mint már főntebb is említve volt — a húzás jellege, a húzó szalonkák viselkedése sem mindig egyforma a húzások alkalmával. Így némely alkonyon mindegyik korán, alig a nap leáldozta után kezd már mozogni, — míg más estén oly későn jönnek, hogy a majdnem teljes sötétségben meglátni is alig lehet őket. Az is előfordul, hogy mindnyája rendkívül sebesen és magasan közeledik a húzás alatt, csak olykor hallatva egy rövid szisszentést (ez már *szabálytalan húzás*); míg másnap hangosan dorombolva és szünet nélkül sziszegve normális magasságban s a szokott lassúsággal húzódnak el állásunk előtt (ez a szokott *szabályos húzás*).

Vannak ismét közbeeső esetek emellett, midőn egyetlen húzó szalonkát sem tudunk felfedezni, míg tán a rákövetkező alkonyon nagy csodálkozásunkra ismét pompás, szabályos mozgalom áll be.

A területet illetőleg tény az, hogy az egymással összefüggésben álló kiterjedtebb erdőterületek mindig biztosabb kilátást nyújtanak a húzásra, mint a kisebb erdőrészek, még ha aznap a környék megvadásztatott is, mert a nappali abajgatás ama körülménynél fogva, hogy az ily nagyobb vadásztereken a szalonkák egymástól többnyire nagyobb távolságokra lévén elszóródva, mind fel nem találhatók s így egy nagy részük háborítlanul marad, az alkonyi húzás mozgalmára megsemmisítő befolyást nem gyakorol, miként ellenben, a kisebb pagonyoknál tapasztaljuk; másrészt pedig, az ily kiterjedtebb erdőségekből, alkalmas időben, midőn — vadászmondás szerint: „a kívánatos körülmények jól összevágának“, a húzó szalonkák órájárásnyira is elkóborolnak. Föltétlenül áll s igen természetes, hogy a kisebb pagonyokban sohasem, vagy csak rendkívül szalonka-gazdag évadokban szokott valamirevaló mozgalom kifejlődni a húzást illetőleg. De az ily apróbb területeknek nappali megvadászása mindig tönkreteszi az alkonyi húzás iránt táplált reményeinket. A háborgatott szalonkák ugyanis, szabályos húzás helyett rendetlenül röpködve s többnyire hallgatagon s igen későn — majdnem az éj beálltával — szállanak tovább. Hogy a nagyobb terjedelmű összefüggő erdőségekből vannak egyes oly részletek, melyeket alkonyi húzások alkalmával a szalonkák alig, vagy egyáltalában nem is érintenek; az tapasztalati tény, melynek bizonyos, eddig ismeretlen körülményekkel lévő okozati összefüggését azonban kideríteni eddig még nem sikerült s alig is fog valamikor sikerülni. Az tény, hogy az ily mellőzött helyektől nem igen távol, sőt nem egy esetben már a legközelebbi pagonyban ugyanazon alkonyon a leggyönyörűbb s a legszabályosabb mozgalom folyik le, pedig látszólag sem a talajviszonyok, sem erdészeti tekintetből a vonuló pontok alja szembetűnő különbséget nem mutat. De emellett viszont az is áll, hogy egynemely erdőponttól, melyet tapasztalatilag a húzó szalonkák különös előszeretettel érintenek, éveken át, minden fölfedezhető ok nélkül, mely azt előidézte, hirtelen elidegenednek. Hogy eme jelenségnek is mely körülményben rejlik a helyes magyarázata, azt megmondani nem lehet; a következtetésekhez pedig mindig sok kétség fér, abba nem bocsájtkozunk. Ami a húzási mozgalomra nézve kedvező és kiválasztani szokott erdőtereket, továbbá a húzás alacsonyabb vagy magasabb voltát illeti, azt tapasztaljuk, hogy ámbár a párosodási útjokat tevő szalonkák mindig kiváló előszeretettel húznak el fiatal vágásrészek s növendék szálerdők felett (de sőt erdei csapásokat és szélesebb erdei utakat is szívesen kereszteznek, valamint erdei réteket is felkeresve húzásokban, úgy az erdőszélekre is kiszállva), mégis az időjárásához s az alkonyi sötétebb vagy világosabb voltához képest, a terepviszonyokat mindig tekintetbe szokták venni a követendő vonalra nézve s ehhez képest változó alakú terepek felett vezet el az, tetemesebb vagy kevésbé jelentékeny magasságban. Így nedves, esős és borongós időben szakadékok, völgyoldalak és mélyedések mentében, ellenben hűvös idővel és világos alkonyokon inkább magasabb hegyoldalak és magaslatok felett húznak el. Minél magasabb a pont, amely felett elhúznak, annál alacsonyabban — s ellenben minél mélyebb az (pl. völgyek s egyéb mélyedések), annál magasabban repülnek és sajátságos, szinte hihetetlennek látszik az, hogy említett időjárások alkalmával használni szokott légi útjaikat *mindig szigorú pontossággal betartják*, úgy, hogy eme körülmény folytán szinte rendes *váltóknak* volnának azok nevezhetők. A budai, szentendrei és pilis-hegységben minden tavaszon számtalan alkalom kínálkozik ennek megfigyelésére. — Ami a hajnali húzást illeti, tudvalevőleg a szalonka nem köti magát egyedül az esti szürkülethez, hanem ép úgy kivonul hajnalban is, mint estenden s szintén hangos dorombolással és sziszegéssel

jelenti be közeledését. Azonban jóval a reggeli hajnalfakadás előtt szoktak húzni, úgy, hogy a még majdnem teljes sötétségben árnyként gyorsan tovatűnő alakjukat inkább csak sejtjük, mint látjuk. Alig mutatkozik azonban a keleti láthatáron a fényes vonal, már vége szakad a mozgalomnak.

Lakatos K.

Országos ebkiállítás.

„József-Ágost főherceg úr ő cs. és kir. Fensége magas védnöksége alatt álló Országos Magyar Ebtenyésztő Egyesület“ az alábbi kiállítási tudósítást küldte be lapunknak s küldte szét a hazai ebtenyésztők címére:

T. Cím!

„Az Országos Magyar Ebtenyésztő Egyesület“ egy az 1902. tavaszán Budapesten megtartandó országos ebkiállítás létesítésével foglalkozik, mely azonban csak tagjainak és az országban lakó eb tulajdonosok és kynológusok hathatós pártfogásával jöhet létre, de csak olyképen, ha a kiállítás sikere minél számosabb nevezések által előre biztosíttatik.

Tekintve azonban, hogy a kiállítás sikerének biztosításához és annak költségeihez mérten legalább is 250 eb szükségeltetik, alólirott felkéri b. Czimedet, szíveskedjék benevezendő ebeinek megközelítő számát a fajta megnevezésével az erre a célra szolgáló túldali íven megjelölni és a kitöltött ívet 1902. január 25-éig alólirott címéhez juttatni, hogy az Egyesület választmánya azt a kiállítást elhatározó közgyűlés elé terjeszthesse.

Helypénzek: a nyílt-, bajnok- és versenynyertes osztályokban 12 kor., a kezdők- és kölykök osztályában 8 kor. ebeknél, a páros és csoport-osztályokban 8 kor. páronként illetve csoportonként; a magyar juhászebek minden osztályban, nemkülönben a pályázon kívül kiállított ebek darabonként 8 koronát fizetnek. Falkák mint olyanok kiállítva 100 korona helypénz mellett fogadtatnak el.

Díjak: a nyílt osztályokban arany-, ezüst-, és bronz-érmek, a bajnok és versenynyertesek osztályában ezüst dísz tárgyak, a többiekben érmek. Azonkívül értékes tiszteletdíjak is kiosztatnak és minden díjazott eb oklevelet kap. Becses Czimed hathatós pártfogását kéri

kiváló tisztelettel

Az Országos Magyar Ebtenyésztő Egyesület
titkári hivatala.

(Budapest, VII., Károly-körút 5/I.)

A vérese és ölyv kártékonyságáról.

A véreséről, erről az ártatlan egérfogó és bogarászó madárról, többnyire minden zoológus azt mondja, hogy ez egy igen hasznos állat, amely a vadászatnak alig, hogy valami kárt okoz. Igaz, hogy a földesgazdának hajt némi hasznot az egerek, poczkok és bogarak fogyasztása által, de viszont haszonhajtó (?) működését, mint ilyen, igen kérdésessé teszi a mezőgazdaságra nézve feltétlenül hasznos földönfészkelő madarak fiókáinak pusztítása folytán. Mennyi, de mennyi pacsirtacs család esik ennek a kis zsvány vérszomjának áldozatul! Hajlandó vagyok hinni, hogy a mezei pacsirta: a „mezők költészetének“ napról-napra való kevesbedésére főleg a vérese pusztításaival áll összefüggésben, bár nem akarom állítani, hogy az öreg, jól repülő pacsirták is áldozataihoz tartoznak; de jaj a fészekbeli apróságoknak! De vadasterületen, hol foglyok és fázczánok tenyésztetnek, — jaj azok kicsinyeinek is, ha a vadászterületen véresék fészkelnek! Sajnos, igen sok idevágó tapasztalatot jegyezhettem fel vadásznaplómban s immár meggyőződéssé vált bennem, hogy a foglyok és fázczánok, mikor még aprósak, a vérese majdnem kizárólag ilyeneket hord fészkebe vérszomjas fiainak. Sok véresefészket megvizsgáltam a szaporítás idejében, de fogoly- és fázczán-csirkéken kívül azokban alig volt más préda, csak nagyon kevés más madár s igen ritkán egér. Megengedem ugyan, hogy vadszegény helyeken ez másként van, de ahol vadat tenyésztetnek, az állapot mindig ugyanaz: fázczán- és fogolyfiók pusztítás. Aki talán kételkednék állításaim igazságában, nézzen csak utána, mi mindent lehet találni véresefészkekben: mennyi ott a fiókfogoly- és fiókfázczánfej! Akárhány véresefészket megvizsgáltam a gödöllői vadászterületen, hasonló észleletekkel gazdagíthattam tapasztalataimat. Egy ízben — a többek közt — Wagner Keresztély nevű derék vadőrrel egy véresefészket vizsgálván meg az isaszegi pagonyban, abban nem kevesebb, mint 11, mond *tizenegy* kisfázczán fejét találtunk, pedig a véresefiak alig voltak még egy hetesek. Elképzelhető ebből, mennyit pusztít csak egyetlen véresepár is, míg fiai felnevelését bevégezi! Hát ez az a „hasznos“ bogár- és féregpusztító madár?! No köszönöm! Én ugyan hasznos működését csak ólommal szoktam meghálálni s másra nem is érdemes s aki másként cselekszik, az a tapasztalatlan könyvrírók bebeszéléseinek esik áldozatul. Ugyanolyan szép dolgokat mesélnek némelyek az *ölyvekről* is (eltekintve a praktikus vadászoktól) s állítják körömszakadtáig, hogy ezek a madarak is milyen hasznosak. Persze hogy hasznosak, ha ki vannak tömve a *Lendl* tanár úr laboratóriumában, ilyképen ártalmatlanokká tétetvén. Hanem amíg ki ninesenek tömve, ép oly gaz rablók, mint a többi görbeorrú individuumok. A könyvrírók azt állítják (*Lakatos Károlyt* kivéve), hogy az ölyvek legnagyobb részt egerekkel élnek és ilyet igen sokat fognak: 50,000-et egy esztendőben egy familia; azután meg, hogy ürgét, poczkot fogdosnak és különféle igen hasznos tengeri herkentyüket. Én egészen másképp tudom. Tizennyolcz év alatt elég sok ölyvet lőttem ki fészekből és a bagoly-gunyhó mellől is lesóztam tucatszámra őket, de a gyomorvizsgálatok alkalmával egészen más tapasztalatokat tettem, mint a szobatudomány matadorai nagyrészt. Egeret ugyanis igen ritkán, de annál több nyúl, fázczán és fogolyradékot találtam az ölyvek gyomrában. Kérdem most már: mi jögon védi újabban a törvény az ölyveket? Avagy talán a vadászat érdekei elenyésző csekélységek a mezőgazdaság érdekeivel szemben!? Jó lesz azt megszívlelni minden ölyvfiskálisnak, hogy a vadászatnak hazánkban immár nemzetgazdasági jelentősége van s mint ilyennek, érdekei ép úgy védelmet követelnek, mint más nemzetgazdasági ágé!

Nagyon helyes volna, ha e lap hasábjain minden igaz vadász tapasztalataihoz képest kifejtene nézeteit egyes madarak állítólagos hasznosságai, avagy kártékonysági kérdésének tisztábazatala végett; így a könyvrírók is sok becses és igaz adat birtokába jutnának.)*

Vadászüdvvvel

Storcz Máttyás,

cs. és kir. udvari vadász.

EGYESEK.

Adat az egérfélék anyai szeretetéhez.

Nemcsak a szakember, de a köznép előtt is általánosan ismeretes, hogy a kutya- és a macskafélék kölykezési helyük fölfedeztetése, illetve kölykeik veszélyeztetése esetében, tehetetlen kölykeiket szájukba veszik és azokat más, biztosabb helyre cipelik. Az egérféléknek ilyen szokásáról még nem hallottam, sőt Brehm nagy művében sem tesz ilyenről említést. Az egérfélék természetrajzát vélem tehát egy erre vonatkozó adattal gyarapítani, ha leírom az esetet, melynek tulajdonképeni okozója én voltam és mely szemem előtt folyt le. Kis-Ázsiában egy ritkás bükkerdőben bogarásztam; amint egy a földön heverő száraz fatörzst megfordítok, egy egér ugrott fel a törzs alatt rejtve volt fészkeről és ziháló testéről láthattam, hogy mennyire meg volt rettenve szegényke. A hazai erdei egereket, ha nem is mind névről, de látásból eléggé ismerem arra nézve, hogy állíthassam, miszerint a kérdésben forgó egér hazánkban aligha fordul elő. Miután a későbbi fejleményekből kifolyólag az egeret el nem pusztítottam, azért tudományos név nem is tudom megmondani. Amint tehát az anyaegér fészket, melyben 5 meztelen és vak fia volt, veszélyben látta, némi ide-oda ugrándozás után hozzálátott fiainak biztonságba helyezéséhez. Jóllehet én a fészektől alig két arasznyira leültem, hogy a továbbiakat megfigyeljem, közellétem a gondos egéranját egy pillanatra sem zavarta, mintha tudta volna, hogy életét részemről veszély nem fenyegeti. Fiait egyenként gyengéden szájába fogta és azokat rövid ugrásokkal, tőlem mintegy négy lépésnyire, egy helyre vitte, hol azokat a bőven heverő lehullott falevelek alá rejtette. Nem telt bele 15 perc és az 5 egérke egymás mellé volt hordva. Ekkor én a kis egereket mind egyszerre visszavitettem a fészekhez és ott jó vastag levélréteg alá rejtettem. Csakhamar megjelent a fiaiért aggódó anya is, elkezdett szimatolni és amint fiait megérezte, befúrta magát a levélréteg alá és ismét elkezdődött a mentési munka, úgy, mint első ízben. E munkája közben akárhányszor kezeim mellé került, úgy, hogy minden nehézség nélkül megfoghattam volna, vagy midőn a levélréteg alatt volt, egy ütással életét vehettem volna; de hát nem lett volna-e a legnagyobb szívvelenség a saját életét miibe sem vevő és csupán fiai biztonságáért remegő kis jószágot elpusztítani? Megelégedtem e gyönyörű kis jelenet megfigyelésével és az újra elhordott egérkéket többé nem bántottam pihenő helyükön. **M.**

A darazsak fontossága Új-Seelandban. A rovarok legfontosabb feladata a természet háztartásában a növények beporzása. Ugyanis a rovarok legnagyobb része, különösen a hártás szárnyúak, a Hymenoptera, felkeresik a virágokat, hogy a kehely fenekén levő mézcseppeket összegyűjtsék s míg a virág belsejében tartózkodnak, szőrös testükre meglehetősen mennyiségű virágpors tapad. Ha már most egy másik virágba igyekeznek behatolni, megérintik a virág bibéjét s testükről néhány porszemese a ragadós nedvvel

*) Mi szívesen nyitunk tért.

bevont bibére tapad s ezáltal a megtermékenyítés végbe- ment. A természetben rendkívül fontos a rovaroknak ez a szerepe, mint az alábbi példa is mutatja. Az angol növény- honosító társulat Új-Seelandban meghonosította a vörös lóherét (*Trifolium pratense*), egyidejűleg a közönséges posz- méhet (*Bombus terrestris*) is áttelepítette a lóhere virág- jainak megtermékenyítése céljából. Mielőtt a poszméhet Új-Seelandba vitték volna, nagyon sok Európából odavitt növény nem hozott magvakat. Így például a primulák, a különböző fajú estikék, a *crocus* stb., mind mag nélkül maradtak, bár az ottani klíma alatt elég jól fejlődtek. Mikor azután a poszméhet is meghonosították, e virágok bőven termettek magvakat s így gyorsan elszaporodtak, annyira, hogy a poszméhek mind a meghonosított virágokra szoktak s most nem lehet őket a mezőkre úzni s vad állapotukba visszahelyezni. Egyes füvek, mint a *Poa annua* és a *Poa pratensis*, annyira elszaporodtak, hogy minden más fűvet kiszorítanak.

Szöcske, mint hernyópusztító. A múlt nyáron bogarászás közben egy nappali pávaszem (*Vanessa Jo*) hernyótelepre bukkantam, mely a kerítésre felfutó komlót majdnem tel- jesen ellepte. A hernyók már egészen nagyok voltak, úgy, hogy némelyikök már bábozódni készültek. Amint a bábozódni készülő hernyókat leszedtem a komlóról, megpillantottam egy nagy, 40—50 milliméter hosszú zöld szöcskét (*Locusta* ?), amint két első lába között egy hernyót tartott s szájjával kiszívta. Eddigélé nem volt tudomásom arról, hogy a szöcske állati eredetű táplálékkal is él s feltűnőnek tartom, hogy a szöcske, bár szükség nem készítette rá, állati táplálékhoz nyúlt.

T. V.

A hollandiai kanárimadár egészen sajátos jelenség. Nem énekeért tartják, mert az minden kritikán alul álló csi- ripelés, hanem a díszes tollazataért. Többféle fajtát külön- böztetnek meg már most is. Van belga, brüsszeli, párisi stb. fajta. Minél nyulánkabb és karesubb, annál értékesebb. A tollazat fényes s testhez simuló, kivéve a fodrosakat, melyek a specialitás jellegei. A fejtető tollai egész a nyakig érnek le és széthasogattak, a mellfödrot (jabot) alkotó tollak szép fodrosak, úgyszintén a váll tollai, különösen a párisi trombitásnál, dúsak és nagyok. Lábaik hosszúak. A fajtisza sárgaszínűeknél a tollazat nem oly díszes, mint a szalma-sárga és tarka változatoknál. Hibátlan egyedek előállítására nagyon nehezen sikerül, ezért rendkívül drágák.

A madarakra nézve mérges növények és magvak száma az újabb megfigyelések után tetemesen megapadt. A petre- zelyem és a fikszer (Anagallis) több fajtát eddig föltétlenül mérgező hatásúnak tartották mindenféle szobai madárra nézve. Két francia madárkedvelő nemrég kimutatta etetési kísérletekkel, hogy ezeket a növényeket minden káros kö- vetkezmény nélkül ehetik állandó táplálék gyanánt papa- gályok, pintyök, csiz, kajdácok, keresztcsőrűek stb. Hasonló- képen számos mérgesnek tartott mag sem hat mérgesen a madarakra. Eltekintve attól, hogy a magtörő pintyök mily sok cseresznyemagot fogyasztanak nap-nap után s mégis

egészen jól érzik magukat, holott e magvakkal elég tekin- télyes mennyiségű kéksavat is esznek meg, kísérletekkel bizonyították be, hogy a papagályok a keserű mandulát nemcsak képesek nagy mennyiségben fogyasztani, hanem nagyon egészségesek is maradnak mellette. Epen így áll a dolog a paprikával is (kerti-, török-, spanyolbors).

Kennelfelosztás miatt három darab fajtisza deer hound (skót szarvasagár) eladatik, u. m. Morven és Mertin, mindkettő 4 éves díjazott kan és Bosmina, 2 éves díjazott szuka. Bővebbet a szer- kesztőségben.

Remek szép, két és félhónapos német vizsla- kölykök eladók: Pápay Géza úrnál Tengelicz (Tolna vármegye).

Eladó egy Fónagy J. elvei szerint idomított angol telivér pointer kan vizsla. Bővebbet a szerkesztőségben; a vizsla fényképe ugyanott.

Eladó egy remekül fejlett, tenyésztésre alkalmas, 18 hónapos gímszarvas. Igen kedves, nagyon szelíd. Csakis oly helyen szeretné a tulajdonos elhelyezni, ahol nem ölnék meg. Bővebbet a szerkesztőségben.

K. Déva. Piepernek az u. n. dekarbonizált aczélsöveit rosszul ölik a vadat; de az egy darabból való öntött aczélsöveit kitűnök. Ily csövekkel ellátott fegyverek csak direkt tőle rendel- hetők. Az igazi finom és kitűnő Pieper fegyverek ára 250—300 forint és följebb. Ilyeneket boltokban nem árulnak. Közönséges 100—150 forintos fegyvernél mindig inkább a damasztcsövek ajánla- tosak. **B. A. Berlin.** Ha a fegyverek újak és külföldi gyár czég- jegyével vannak ellátva, megfizettetik értük a vámot. **K. Sz., Pécs.** Ha vadászjeggyel bír Ön s azon ki van tüntetve, hogy egy vagy kétesövű fegyverért az adó lefiztetett: vadászhatik bárkinek a fegyverével is. Ha kitűnő, az angol fegyverek- kel versenyző puskát akar szerezni, kérjen *W. Novotny*-től (Prága) árjegyzéket. — Tárgyhalmozás miatt irodalmi rovatunkat kénytelenek voltunk a jövő számra hagyni.

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Clichék folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára, kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

Jutányos árak.

TELEFON: 18—99.

Jutányos árak.

„A TERMÉSZET” szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Wesselényi Géza könyvnyomdájában Budapest, II., Zsigmond-utca 11—15.